

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ”

**ПРАВНО – ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ПУБЛИЧНОПРАВНИ НАУКИ”**

Сара Мохамед Салех Обади

**„ПРЕСТЪПЛЕНИЯ СВЪРЗАНИ С НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА
СПОРЕД ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ И
РЕПУБЛИКА ЙЕМЕН”**

АВТОРЕФЕРАТ

**на дисертационен труд за присъждане
на образователна и научна степен „Доктор”**

**по научна специалност „Наказателно право”,
професионално направление 3.6 Право**

**Научен ръководител:
д-р Гергана Андонова**

Благоевград, 2019 г.

I. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Актуалност на изследването

Наркотиците и незаконната злоупотреба с тях съществуват в природата отдавна. Човек ги е опознал, като интуитивно е открил растенията, някои от които използвайки за лечение, а други – в религиозните си ритуали. С развитие на науката, той се е научил да извлича от тях активната съставка и да я използва за медицински цели. С течение на времето, обществото става свидетел на напредъка на човешката цивилизация, а също и на различни поведенчески модели у човешките същества, създадени от този прогрес. Някои от хората търсят утеха в злоупотребата с тези растения и наркотични субстанции. Впоследствие специалистите – химици дават своя принос, прибавяйки към тях химически вещества, по този начин създавайки различни форми и видове наркотици, използването на веществата се превръща в престъпление и наказуемо деяние. Докато религиите имат споделен, общ възглед и считат употребата на наркотици за деяние с характер на престъпление, поради вредното им въздействие върху човека и обществото, до края на XIX век държавите не забелязват заплахата. Едва тогава те предприемат мерки за противодействие на разпространението на наркотици, използвайки многообразни средства. Най-важното сред средствата е въвеждането на закони, налагащи контрол и регулация на употребата на наркотици. В обобщение можем да кажем- наркотиците , във всичките им разновидности, са вредни за индивида, обществото и семейството и са се превърнали в един от най-значимите и коварни проблеми на нашия век, с оглед на тяхното глобално покритие и поради опасността, която представляват за поколенията. Разпространението им води до разход, както на усилия, така и на парични средства : за установяване на престъпленията, за наказателно преследване на виновните, в съдебната фаза на наказателния процес, за изпълнения на наказанията. Докато съществува проблемът с наркотиците, ще се търсят мерки, за ограничаване и намаляване на вредите и рисковете, които той поражда.

2. Предмет, значение и цели на изследването

Дисертационният труд има за **предмет** на изследване:

Правната уредба относно наркотиците и психотропните вещества в наказателното право на Република Йемен и Република България, както и свързаната с това търговия на материали, злоупотребата и пристрастяването към тях.

Значението на изследването е:

- Проучването е особено важно поради увеличаването на наркопрестъпленията в Република Йемен и Република България в последно време, до степен да представляват сериозно предизвикателство за компетентните държавни органи.
- Наркопрестъпленията се различават от останалите видове престъпления и имат определени особености, характерно за всички фази и форми на престъпления, като се започне от отглеждането на насажденията, тяхното производство, преработка, пренасяне и износ, докато се достигне до тяхната употреба. Те също така са характерни с това, че представляват предмет на организирана престъпност с международен характер, извършвана от добре организирани престъпни групи.
- В много от случаите наркопрестъпленията са свързани с други видове престъпления. Като се има предвид, че употребата и зависимостта са престъпления, което води до разпространение на престъпните явления в обществото
- Направено е проучване на национално ниво в Йемен, по отношение на изследване за проблема с наркотиците в дълбочина и в правните аспекти, основаващи се на първия специален наказателен закон за борба с наркотиците в обединен Йемен, в сравнение със законите за борба с наркотиците в арабските и чуждите страни, както и международните и регионални споразумения.

Научното изследването има за **цел** да подчертае важното значение на модернизацията на разпоредбите на Закон № 3 от 1993 г. за борба с незаконната търговия и употреба на

наркотици и психотропни вещества, като тази цел е съставена от няколко подцели, както следва:

- Проучва се правната уредба за наркотиците и психотропните вещества в наказателното законодателство преди всичко на Йемен, но и на други държави, сред които и Република България. Показва се степента на нужда от законодателна промяна в повечето текстове на действащия закон на Йемен за борба с незаконната търговия и употреба на наркотици и психотропни вещества.

- направен е анализ на законодателството, отнасящо се до наркотиците и психотропните вещества – предмет на криминализиране, за да се представят основания, на които могат да се базират решенията за определяне на вида и количеството наркотици и психотропни вещества, в качеството на стандарт при определянето на наказание.

- Анализират се признаците на съставите на наркопрестъпленията и тяхното изследване, на условията изисквани по закон за установяване на престъпление.

- проучват се спорните проблеми, възникнали в светлината на мненията на правната наука и съдебната практика, както и извеждане на подходящи решения на практическите проблеми, възникнали при прилагането на законодателството при разглеждането на дела за наркотични вещества, с цел да се подпомогне неговото правилно прилагане.

- извлича се полза от опита на сравними законови норми (международни и регионални споразумения, национални арабски, чуждестранни и български закони) за противодействие на наркопрестъпленията, и съставяне на позиция по свързаните с тях силни и слаби страни, последвана от предложение за подходящи решения за справяне с недостатъците, свързани с нормативните текстове относно наркотиците.

3. Методология на изследването

В дисертационния труд са използвани редица научни методи, съответстващи на целите и задачите на изследването.

Методът, на който се базира проучването е **описателно аналитичен подход към текстовете от закона**, предмет на изследването, за да се разбере тяхното съдържание, а

също така и за да се покаже намерението на законодателя в тях, наред с опит да се разбере степента на целесъобразност на прилагането им на практика.

Използван е също и методът на **правно-историческия анализ**, който дава възможност да се проследи възникването и развитието на нормативната уредба на проблемите, свързани с употребата на наркотични вещества, на международно равнище, а също и в законодателствата на Република Йемен, Република България и някои други държави.

При проучването се използва **сравнителният метод**, с който се извеждат правните норми, свързани с предмета на проучването и които се съдържат в сравняваните закони. Този метод позволява да се открият взаимовръзките на сходства и противоречия между тези правила, както и да се разберат тенденциите, следвани от законите за противодействие на наркотиците, което ще помогне да се открият недостатъците и да се открият предимствата на тези правни норми.

При използването на сравнителния метод, вниманието в по-голяма степен е насочено към сравнение на йеменското право с други правни системи, отчасти в българските и арабските закони за борба с наркотиците и също с Египетския закон за борба с наркотиците, особено имайки предвид, че последният е историческият източник на йеменското право. Йеменската правна наука и съдебна практика в много отношения е повлияна от египетската правна наука и съдебна практика. Затова в изследването се сравняват аспекти от правоприлагането в Република Йемен и Египет, като вниманието е насочено към дейността на йеменската съдебна система

Многократно са използвани и логическите **индуктивен и дедуктивен метод**, за да се направят от частни случаи (конкретни наказателни дела) общи изводи, както и от общите положения да се предложат разрешения на частните случаи (по конкретни наказателни дела).

4.Обем и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 237 страници, състояща се от увод, три глави, разделени на параграфи, заключение и справка за използвана литература. Използваната литература включва 154 източника, от които 9 на кирилица, 14 на латиница и 131 на арабски език.

II. Съдържание на дисертационния труд

1. В увода на дисертационния труд са изложени правните уредби за наркотичните и психотропните вещества в различни законодателства. Описано е криминализирането на наркотиците в „божествените” закони. Пояснено е криминализирането им в гражданските закони, и са извеждени основанията за тяхното криминализиране. Превеждат се доказателства за забраната на наркотиците в ислямското право, на основата на Корана, Сунната, „Иджма“ (з.пр.: правни норми за решаване на религиозни въпроси, на базата на принципа на „единодушно съгласие), Ал-Кияс (з.пр.: принцип на аналогията при решаване на религиозни въпроси), Сад Аз-Зараи` (з.пр.: "Блокиране на оправданията", или възпрепятстване на достъпа до незаконни средства, използвани за незаконни цели) и на Маакул (разумното). Наркотиците са забранени от божествените религии (юдаизъм и християнство) отпреди исляма, а международното и националното право криминализират незаконната търговия и употреба на наркотици. Разрешението за тяхната употреба е ограничена до такава за медицински и научни цели, като показват – също така въздействието на международните правни разпоредби – *Единната Конвенция по упойващите вещества от 1961 г., Конвенцията за психотропните вещества от 1971 г., Конвенция на Обединените нации за борба с незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества от 1988 г.* ,в Йеменския закон за борба с наркотиците, *Арабската конвенция за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества от 1994 г. , Единният арабски закон за борба с наркотиците от 1985 г.,* Българския Закон за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите и подобните закони. В края на уводния дял са представени вредите от наркотиците върху индивида и обществото, ролята им в причинността на престъпността, връзките между наркотиците и престъпността, както и тяхното въздействие върху разпространението на феномена престъпност в обществото.

2. Глава Първа на дисертационния труд „Понятие и разновидности на наркотичните и психотропни вещества”

Съдържа два параграфа.

Преди да се навлезе в изследването на правната уредба, която се отнася до наркотичните и психотропните вещества, се дава определение на някои от термините, свързани с предмета на проучването. С цел да се изгради представа за наркопрестъпленията, за да се представят юридическите им свойства (елементите, признаците на състава), които ги съставляват. В резултат на което се разкрива дефиницията за наркотиците и психотропните вещества и тяхната класификация според международния стандарт, чрез който се определя позицията на законодателя относно проучваните наркотици и психотропни вещества, коригират се и някои често допускани грешки, за да се премахне съществуващото объркване при някои от тях, когато имената на наркотичните вещества или наркотични растения не се различават от имената на техни продукти. Изследването би могло да отговори на изискванията единствено посредством дефиниране на наркотичните и психотропните вещества, особено като се има предвид, че тези вещества нямат дефиниция в рамките на международното законодателство, а единственият законов критерий е тяхното присъствие сред веществата, включени в списъци, приложения към законите.

В първа глава са разгледани двата основни въпроса- **дефиниция** на наркотиците и психотропните вещества и **разновидности** на наркотиците и психотропните вещества.

В първи параграф „Дефиниция на наркотиците и психотропните вещества” се описва дефиницията за наркотичните и психотропните вещества, като подробно се разглежда от езикова гледна точка, така както е изразена в речниците. Изследва се терминологичната дефиниция за наркотиците, според мненията на учените по ислямско право, юристите и правните анализатори, както и свързаните с въпроса разпоредби на националните и международните закони. Изяснява се, че липсва съгласувана единна дефиниция, както и че съществуващите такива имат слабости, за които могат да бъдат критикувани. Също така е направено пояснение за наркотичните и психотропните вещества, дефинирани в рамките на националните закони и в международното право само доколкото отговарят на законовия стандарт, в качеството си на вещества, включени в списъците, приложения към закона. Във **втори параграф „Разновидности на наркотиците и психотропните вещества”** се изследват категориите наркотични и психотропни вещества, включващи наркотичните растения и продуктите от тях. Обхващат се и категориите психотропни

вещества и разновидности им. На по следващ етап в параграфа, се засягат прекурсорите и химическите вещества, все по-широко използвани за незаконно производство на наркотични и психотропни вещества. Изследването на категориите наркотични вещества се базира на международния стандарт,, в качеството му на стандарт, възприет от съвременното международно законодателство за контрол върху наркотиците и включен в трите международни конвенции - Единната конвенция за упойващите вещества, Конвенцията за психотропните вещества и Конвенцията на ООН. На него се базират както Арабската конвенция за борба с наркотиците, Единният арабски закон за борба с наркотиците, така и българския Закон за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите. От съдържанието на изложеното в глава първа, ясно проличава, че йеменското право, за разлика от международните и националните закони, не включва много от веществата в списъка, приложения към закона. От което, произтичат правни проблеми и препятствия за главната прокуратура пред Йеменската съдебна система, тъй като за повдигане на обвинение, се разчита на принципа на Ал-Кияс (аналогията), тоест даденото вещество да бъде обект на аналогична злоупотреба, предизвикващо аналогични вредни последствия като наркотиците, включени в съответния списък, по отношение на криминализирането(безспорно неприемливо при наказателните дела).

3. В Глава втора на дисертационния труд - „Класификацията на наркотичните и психотропните вещества като основание за криминализиране”, се разглеждат въпроси, които следва да получат своите отговори посредством изследването на следните теми - **определяне на наркотиците и психотропните вещества; **количество** на наркотиците и психотропните вещества; **залавяне** на наркотици и психотропни вещества и тяхното задържане. Втора глава е съставена от три параграфа.**

Параграф първи **„Определяне на наркотиците и психотропните вещества”,** се отнася до определянето на наркотичните и психотропните вещества, като предмет на криминализиране. **Първо**, разглеждат се наркопрестъпленията според **сериозността** на предмета на криминализиране, в качеството на критерий в определянето на наказание. Пзовавайки се на съдържанието на този критерий и неговата обосновка, според правната теория и съдебната практика, наред с критиките по отношение на критериите. **Второ**, има се за цел да се проучи **становището** на Йеменския законодател и на сравняваните законодателства относно определянето на наркотиците и психотропните вещества в

зависимост от сериозността им, както и гледната точка на правораздаването относно определянето. **Трето**, ясно се вижда, че Йеменското законодателство и сравняваните законодателства, за определянд предмета на криминализиране на наркотичните и психотропните вещества, се съставят списъци, в които са описани тези вещества, а всяко изключение от тяхното съдържание попада извън обсега на криминализиране. Йеменското законодателство, за разлика от сравняваните законодателства, при определяне на наказания **не** прави разлика между опасни наркотици и по-малко опасните такива. Становището на йеменския законодател по този начин превръща решенията на Йеменската съдебна система в противоречащи на текста на закона. Посочват се и няколко криминални случая и издадените по тях съдебни решения като доказателства за горното. **Четвърто**, разгледана е важна тема, която е свързана с **изменение** в списъците на наркотиците и психотропните вещества в Йеменското законодателство и в сравняваните законодателства, извършено с решение на член на изпълнителната власт. Наблюдава се съществена разлика, изразяваща се в следното-йеменският законодател предоставя правото на изменения на министъра на земеделието, за разлика от всички сравнявани законодателства, които дават това право на министъра на здравеопазването. Дискутира се въпрос от сериозно значение, свързан със законосъобразността на предоставянето на право на законодателна инициатива в наказателния кодекс специално на Министъра на земеделието по отношение на измененията в списъка на наркотиците, доколкото такива правомощия са ограничени само за законодателната власт в страната.

В параграф втори „Количество на наркотиците и психотропните вещества като основание за криминализиране” се обсъждат количествата упойващо вещество, предмет на криминализиране, в качеството на критерий за намаляване или увеличаване тежестта на наказанието.

Първо, се разглежда теорията, основаваща се на категоризацията за наркопрестъпленията според количествения критерий. Втората част съдържа становището на йеменския и българският законодател относно количествата наркотично вещество, предмет на криминализиране. Тук се изяснява, че като **общо правило**, йеменският законодател не изисква определено количество от наркотичното вещество и престъплението е налице, независимо от количеството. В противоречие, по изключение в определени случаи за количеството наркотично вещество се приема един от елементите на

криминализиране. Гледната точка на законодателя по въпроса води до това, че съдебните органи издават различни решения при определянето на наказания. В допълнение и като доказателство за горното, са представени и няколко **съдебни случая** от практиката.

Второ, разгледана е позицията на чуждестранните законодателства по въпроса за количеството наркотично вещество. Показани са гледните точки на американския законодател, на германския и българския законодател в това отношение. Сравняваните законодателства приемат количеството упойващо вещество за критерий при определянето на наказание, и не само, а и количеството от активната съставка в иззетото количество. В крайна сметка, частта се фокусира върху **результатите от сравнението на разпоредбите** на йменското законодателство и сравняваните законодателства по отношение на количеството наркотично вещество – предмет на криминализиране.

Параграф трети на глава втора от дисертационния труд е озаглавен „Залавяне и конфискация на наркотици и психотропни вещества

В този параграф от научното изследване се разглеждат важни теми, свързани главно с разпоредбите за наркотичното вещество и необходимостта от *установяване* на характера на веществото в окончателния процесуален акт и дали залавянето на наркотик е предпоставка за осъдителна присъда. Следва да бъдат разгледани и процедурите по конфискация на наркотиците, когато такива са заловени, както и последиците.

Проучва се въпросът за задържането и конфискацията на наркотици. **Първо**, изследва се необходимостта да се посочи видът на наркотичното вещество в осъдителната присъда. Определянето на действителния вид иззето вещество и дали то е наркотично или психотропно вещество, не е дейност която лесно може да се извърши пред съда без средство за лабораторен анализ.

Второ, дискутира се задържането на наркотичното вещество, с оглед на това дали акта е необходимо условие за осъдителна присъда, или не е. Въпрос, който продължава да е обект на спор в юридическите среди, и е описан в тази част, наред с всички гледни точка и техният обобщен анализ. **Трето**, представят се процедурите по конфискация на наркотичното вещество след неговото задържане, наред с регулациите, наложени от закона по отношение на процедурите.

4. В Глава трета „Престъпления с наркотици и психотропни вещества” се прави разграничаване на престъпленията, според поведението, което съставляват. Изрично и точно се определят всички потенциални действия, свързани със законната и незаконната търговия и боровене с наркотични и психотропни вещества, наказуемите деяния, както и наказанията за тях.

Параграф първи „Правна уредба относно законната търговия и боровене с наркотични и психотропни вещества” се проучват правните разпоредби за законна търговия и боровене с наркотични и психотропни вещества.

Първо, проучва се преценката на законността на **добиването и износа** на наркотични вещества. Налице , в закона са проблематични и противоречиви разпоредби, тъй като в някои от тях йеменският законотворец изначално забранява напълно добиването на тези вещества, а в други привежда условия за получаване на разрешение за дейност, както и за изискванията за контрол. **Второ**, посочени са разпоредбите относно законната търговия с упойващи вещества и условията за получаване на разрешително за търговия с тях, отсъждането по отношение на боровенето с такива вещества и тяхната продажба, както и опис на категориите, имащи право да боравят с тези вещества. **Трето** - отнася се до законността на дейността по отглеждане на наркотични растения и производството им за законни цели.

Параграф втори „Престъпления, свързани с незаконната търговия и боровене с наркотични и психотропни вещества” е посветен на анализ, свързан с конкретните изисквания, задължителни за изпълнението на дейности с търговия и боровене с наркотични и психотропни вещества, определяйки санкции в случай на неспазване на изискванията. При анализа на законовите разпоредби са посочени наказуемите действия, извършени от лица без разрешително за търговия и боровене с наркотици, както и някои наказуеми дейности, извършени от лица, които разрешително. **Първо**, описва се престъплението "търговия с наркотици", извършено от хора, които **нямат разрешително** за тази дейност, проучват се елементите на престъплението. Проучването показва, материалният елемент на престъплението, приемащо множество форми: добив, износ, пренасяне, изработване, екстракция, разделяне, производство, отглеждане, притежаване, придобиване и боровене с наркотични вещества. Йеменският законодател не предава смисъл на тези деяния, значение им се определя от гледна точка на правната теория и

съдебна практика. Следва да се разгледа и **моралният елемент** на престъплението (общ престъпен умисъл), с неговите две съставни части: знание и желание. Става видно, че йеменското законодателство и сравняваните законодателства постановяват за наличието на престъпление да е налице (**частен умисъл**), в случая – съзнателно намерение за търговия, без да пояснява смисъла на това намерение, нито пък залага критерий, на който се основава изявлението относно неговото намерение. Стига се до несходство в правната теория от една страна, а от друга - до несъответствия при съдебните решения, където противоречията се съсредоточават в това дали намерението за търговия е синоним на намерение за печалба, или дали намерението изисква професионално боравене с наркотични вещества. **Второ**, изследва се процесът на определяне на **санкциите**, които се налагат за престъпленията „търговия и боравене” с наркотични вещества, включващи първични и допълнителни наказания, завишаващи присъдите, специфични за тези наказания. Основните *наказания* се ограничават до два варианта: или само едно задължително наказание – смърт, или наказание по избор – между смърт или затвор за двадесет и пет години.

Трето, установява се разликата между йеменското законодателство от сравняваните закони, като се пренебрегва криминализирането на някои физически действия в наркопрестъпленията и използването на два основни вида наказания, свързани с лишаване от свобода, а именно наказанието "затвор" и "задържане". Наред с това, йеменският наказателен ред приема принципа за унифициране на наказанието, а по конкретно – в задържане. Също така, по отношение на наказанието „**конфискация**“, наказателните разпоредби не включват конфискация на земя - обект на престъплението „отглеждане“, както и не се облягат на правилно категоризиране в оформянето на законовите норми, засягащи наказанието „конфискация“. Стига се до объркване в наказателните разпоредби и противоречия между текстовете. Въпреки, че йеменския законодател залага смъртното наказание като задължително, той излиза извън общите правила, с решението си да ограничи правото на преценка на съдията при определянето на наказанието. **Четвърто**, изследват се престъпленията, извършени от лица, на които е разрешено да търгуват и боравят с упойващи вещества. Като пример е престъплението *разпореждането* с наркотици с цел, различна от определената, както и престъплението „неводене на отчетност, липса на запис, или надхвърляне на допустимата степен на разлики в

теглилките за измерване на наркотичните вещества”, както и престъпленията, свързани с нарушение на правилата, определени от закона. За да се разберат тези престъпления, без съмнение е нужно да бъдат изследвани техните **елементи**: материалният и моралният, които са условие за извършване на престъпление. Без съмнение, към тях следва да се прибави и друг елемент – реализиране на лицата като закононарушители, а именно - категориите, на които законът позволява да боравят с упойващи вещества. В параграфа се включват и постановления за нефизически наказания, които са взети по такива престъпления, като задължение за незабавно изпълнение на присъдата, или допустимост на публикуването на съдебното решение. В **параграф трети - „Престъпления на лица, имащи разрешение да търгуват и боравят с наркотични и психотропни вещества”** са разгледани престъпленията, извършени от лица имащи лиценз за притежание на наркотични и психотропни вещества и за боравене с тях за законни цели, както и наложените за престъплението наказания. **Първо**, отбелязани са категориите лица, на които е позволено от закона да имат контакт с наркотични и психотропни вещества за законни цели. Посочени са материалния и моралния елементи на престъплението **“разпореждане с наркотични вещества с цел, различна от определената”**.

Второ, йеменският законодател е определил няколко контролни мерки, които позволяват да се осъществи контрол върху лицата, получили разрешително за боравене с наркотични вещества, например задължението им да поддържат книги, в които да ги регистрират, или притежание на определени по закон количества наркотични и психотропни вещества. При нарушение, законът налага наказания за престъпленията - “неводене на отчетност; липса на запис; или надхвърляне на допустимата разлика в теглилките за измерване на наркотици или психотропни вещества”. Трето, йеменския законодател се стреми да включи в обхвата на криминализиране пълния обем от дейности, нарушаващи закона, които не са споменати в криминализиращите законови текстове.

Параграф четвърти „Нефизически наказания за престъпленията, свързани с търговия и боравене с наркотични и психотропни вещества” -йеменският законодател отделя специално място за разпоредбите, отнасящи се до нефизическите наказания в делата за наркопрестъпления. Вписани са следните: задължение за незабавно изпълнение на нефизическо наказание, наложено извън обхвата на общите правила на йеменския Наказателен кодекс, както и допустимост на оповестяването на присъдата, издадена от

съда по наркопрестъпления. **Първо:** В Закона за борба с наркотиците, йеменският законодател излиза извън рамките на правилата, като разпорежда следното: „при всички случаи, когато има издадена присъда за нефизическо наказание, тя задължително се изпълнява незабавно, дори и когато е постъпило обжалване”. В такъв случай, „допълнителното наказание се изпълнява в съответствие с изпълнението на основното наказание”. **Второ:** Отделено е внимание за „ **Оповестяването на присъдата**” – има се предвид уведомяване на обществеността за деянията на правонарушителите, привлечени в дела за наркопрестъпления. Несъмнено целта на тези наказания е да дискредитират осъдените, чрез оповестяване на съдебните решения, пряко споменаващи името му, както и чрез очерняне на неговата репутация сред неговите близки и познати. Което противоречи на съвременното разбиране за целта на наказанията, която е насочена към реабилитацията на престъпника за неговата адекватна реинтеграция сред обществото – цел, която е съвсем различна от резултата от наказанието. **Трето:** Тук възниква и въпроса - Ако наказанието „оповестяване” е предназначено да окаже възпиращо въздействие/ ефект върху извършителя, защо тогава то е ограничено само за нефизическите престъпления и не се налага и за опасните престъпления по делата за наркотици? В действителност, би трябвало да се налага на първо място за физическите престъпления, а не само за нефизическите. **Четвърто,** в законовите текстове, посветени на противодействие на наркотиците, йеменският законодател не прилага някои разпоредби, произтичащи от общите правила на Наказателния кодекс. Например: липсата на давност за наказателно преследване и за изпълнение на наложеното наказание, отказ за освобождаване под гаранция, или недопустимост на условна присъда при наркопрестъпления. Наблюдава се противоречие с другите сравнявани арабски законодателства за борба с наркотиците, при които тези разпоредби са съществен елемент на техните правни норми.

Параграф пети е озаглавен „**Престъпления, свързани с употребата на наркотични и психотропни вещества**”. В параграфа се изследват едни от най-важните и най-актуални теми, които са ангажирали и продължават да ангажират вниманието на правителствата на страните по света - проблемите, свързани с употребата на наркотични и психотропни вещества и пристрастяването към тях. Вниманието се насочва към търсене на най-добрия подход за справяне с проблема на хората, употребяващи наркотици и лицата със зависимост. Проучени са темите, както следва: правна уредба относно законната употреба

на наркотичните и психотропни вещества; правна уредба относно незаконната употреба на наркотичните и психотропни вещества; и престъпления свързани с употребата на наркотичните и психотропни вещества. **Първо:** Разглеждат се правните уредбите относно законната употреба на наркотични и психотропни вещества. Точка първа се отнася до **дефиницията** на приемането и пристрастяването към тези вещества. Налице е противоречие между термина "приемане" и "лична употреба" на наркотични вещества. На следващо място се разглежда и въпроса за пристрастяването и споровете, повдигнати около дефиницията, в опит да се разграничи този термин от термина "привикване". Втората точка има за предназначение да проучи случаите на **легализиране** на употребата на наркотици и условията за предоставяне на такова разрешение. Чрез индукция (екстраполиране - извеждане на общовалидни правни норми на базата на предишни отделни прецеденти) на правните норми, откриваме че се определят два случая. Първият се състои в прием на упойващи вещества на основание на *медицинска рецепта*, а вторият е прием на упойващи вещества на основание на карта - *законно разрешително*. **Второ:** Разглеждат се отсъждания, свързани с незаконната употреба на упойващи вещества. Първата точка се отнася до **криминализирането** на употребата на упойващи вещества и налаганите наказания за такава дейност. По отношение на материалния елемент, в тази точка се изяснява, че за разлика от останалите арабски законодателства, йеменският законодател не криминализира самото действие на приемане на наркотици като такова, а криминализира действия, които са свързани с приема на наркотици. Що се отнася до моралния елемент на престъплението, то той е престъпното намерение, създадено на база наличието на двата елемента – знание и желание, във вид на общ умисъл. Относно частния умисъл, или намерение, йеменският законодател го определя като намерение за прием или лична употреба на наркотици. Изследването на параграфа съдържа и описание на **наказателните санкции**, налагани за това престъпление, а именно лишаване от свобода, като първично наказание и допълнително наказание - конфискация на упойващото вещество и закриване на магазина. Също така, изследване на законовите разпоредби, отнасящи се до **третирането** на наркотично зависимите, които най-общо се изразяват в предаване на зависимото лице в лечебно заведение и въздържане на главната прокуратура от повдигане на наказателно дело. Терапевтичната мярка спрямо обвиняемите с наркотична зависимост е оформена от йеменският законодател като разрешително

решение на съдилището. Налице е наказателен парадокс в третирането на лицата, употребяващи наркотици и на лицата със зависимост, създаващ объркване в разграничаването на тези два термина, респективно се стига до противоречия в законовите разпоредби. **Трето:** Разглеждат престъпленията, свързани с употребата на наркотични вещества. Те не са вече престъпления на прием на наркотици в точния смисъл, тъй като техните извършители не са лицата, употребяващи наркотиците, а други лица, извършващи актове, с които улесняват други лица да приемат вещества, в това число и всяко друго лице, заловено на мястото на употреба на наркотиците – престъпление, наказуемо по закон. На основание на горното, този параграф е разделен в три точки. Първата точка разглежда престъплението **управление, подготовка или създаване на място за употреба** на наркотични вещества. В нея са показани елементите на престъплението, дефинира се значението на тези действия и се пояснява определеното в случаите, наказание. От изследването на престъплението става ясно, как йеменският законодател, противно на останалите арабски законодателства, по отношение на наказанието не прави разлика между лице, което е подготвило или създало място в своя дом, където самостоятелно приема наркотично вещество, от лице, което е подготвило или създало друго място, където да приема наркотично вещество заедно с други лица. Престъплението има две страни, тъй като от наказателна гледна точка, не се разграничава акт, извършен срещу възнаграждение, от акт извършен без възнаграждение. Законодателят не изисква за възникване на престъпление да е налице частен умисъл, като намерението за търговия. Втората точка разглежда се престъплението **„предоставяне”** на наркотични вещества и **„улесняване”** на тяхната употреба, както и наказанието, предвидено за него. Показани са елементите на престъплението, като се определя и значението на физическите действия в тях. Изяснява се, разликата между йеменския законодател от другите арабски законодателства - йеменския законодател не разграничава от наказателна гледна точка действието улесняване на приема на наркотици срещу възнаграждение спрямо същото действие без възнаграждение, като налага едно и също наказание – *смъртно наказание* или лишаване от свобода за *двадесет и пет години*. Законодателят не се обляга на правилно категоризиране, когато залага наказателните разпоредби за престъплението „предоставяне на наркотици” или „улесняване на техния прием”, разделяйки физическите действия за едно престъпление в повече от една наказателна разпоредба, а в същото време,

определеното наказание за тях е само едно. Третата точка е посветена на изследването на престъплението - **"задържане на място, подготвено или създадено за прием на наркотични вещества"**. В нея се обсъжда основанието за криминализиране на това действие, с описание на елементите на престъплението. Материалният елемент се състои от три съставни части - задържане на обвиняемия; мястото, което е подготвено или създадено за прием на наркотични вещества; задържането да бъде извършено в момента на употреба; като престъпното намерение трябва да е налице при извършването на престъплението, а именно – съзнателно намерение. Законът се удовлетворява с фразата: "знаейки за това /з.пр.: съзнателно/". Тази точка включва определеното наказание за престъплението - лишаване от свобода за не повече от една година. Законодателят **оневинява** лицата, които по време на задържането живеят на мястото, подготвено или създадено за прием на наркотични вещества, поради наличието на връзка, включително родствена, с лицето, което е подготвило или създадо място за прием на наркотични вещества. Това освобождаване от отговорност, обаче включва някои близки, но изключва други. Още повече, освобождаването от отговорност не включва близките на самото лице, употребяващо наркотични вещества, дори и ако те се намират на мястото по напълно законна причина, например в опит да спасят своя близък, употребяващ наркотици. На последно място е посочена, разпоредбата на **чл. 40** от Закона за борба с наркотиците - йеменският законодател изисква задържането на извършителя на престъплението да е станало по време на приема на наркотични вещества на мястото, подготвено или създадено с тази цел. Ако лицето бъде заловено на място, подготвено или създадено за търговия с наркотици, в което реално се извършва продажба и подготвяне на наркотика за ползване чрез нарязване, претегляне и пакетиране, с цел да се приведе във вид, годен за боравене, и с негово знание, тогава престъплението няма да е осъществено. Причината е в липсата на наказателен текст за подобни деяния. Тук лежи странен законодателен **парадокс**, заложен от йеменския законодател в разпоредбите на Закона за борба с наркотиците, имайки предвид разширения обхват на правната защита при деянието употреба, спрямо търговия. Редно е разпоредбата на чл. 40 да бъде преразгледана с оглед гореизложените бележки.

5. В **Заключението** се представят най-важните резултати от научното изследване, като въз основа на тях са представени и някои препоръки, някои от които имат характер и на **научни приноси в дисертационния труд**.

III. Резултати от научното изследване на дисертационния труд

1. Йеменският закон за борба с незаконната търговия и използване на наркотици и психотропни вещества № 3/1993 г. произтича от традиционните закони, приети във времена, когато Йемен още не познава сегашното гражданско развитие. Този закон няма опция за интерактивност и постоянно обновяване, която да му позволи да следва развитието на обществените отношения в Република Йемен и развитието на наркотрафика в глобален аспект. При задълбочен анализ неизбежно се установяват големи пропуски и празнини в йеменското законодателство, включително и по отношение на степента, в която са въведени международните правни норми. Настоящото развитие на наказателното законодателство, в частност през последните десет години, въведе в сферата на наказателната политика, много понятия, свързани с противодействието на разпространението на наркотици. Целта на тази политика бе да напътства законодателя за регулярно и постоянно развитие на правните норми, с което той да осъществява ефективна закрила от вредите на наркотиците върху обществото.

2. Възприемайки същностната част от международните конвенции, йеменското законодателство е насочено към противодействие на незаконното използване на наркотици и психотропни вещества и да се ограничи тяхната употреба единствено до използване за медицински и научни цели. Проучването показва влиянието, което са оказали разпоредбите на международните и арабските конвенции върху йеменското законодателство за противодействие на наркотиците. Всички законодателства се базират на правния принцип "Няма престъпление или наказание, освен определеното по закон", което е стимул за законодателя да приеме дефиниция на наркопрестъпленията, превръщайки международните конвенции в източник с първостепенно значение за различните арабски и чуждестранни законодателства, наред с другите източници на наказателното право.

3. Въпреки наличието на множество дефиниции за наркотиците и психотропните вещества и описанието за тях в правната наука, трудно е да се даде съгласувано общо определение, което да ги отличава едно от друго. Колкото и цялостен вид да бъде придаден на едно определение, то става обект на критики и не се прилага добре.

4. Повечето закони избягват да формулират дефиниция за наркотиците и психотропните вещества, а вместо това се ограничават с извеждането им в списък – приложение към закона, което съдържа веществата, представляващи наркотици и психотропни вещества/прекурсори, предмет на криминализиране. Дефект, който е налице в законите, следващи принципа на списъците-приложения, защото със сигурност наркотиците и психотропните вещества/прекурсорите, които се появяват в бъдеще, също трябва да бъдат включвани в тези списъци. Споменатите закони се опитват да преодолеят недостатъка, чрез посочване на определен министър – в най-честия случай – министъра на здравеопазването, който получава правомощия да въвежда изменения при необходимост.

5. Наркотиците и психотропните вещества съгласно международния стандарт, се категоризират като растения и естествени упойващи вещества и техните производни, включени в Единната конвенция по упойващите вещества от 1961 г., психотропните вещества, обхванати от Конвенцията за психотропните вещества от 1971 г., а впоследствие и Конвенцията на Обединените нации за борба с незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества от 1988 г., която прибавя прекурсорите и химикалите. Трите конвенции представляват общото съвременно международно право за контрол над наркотиците.

6. За разлика от сравняваните международни и национални правни норми, от приемането на закона през 1993 г., йеменското законодателство не е добавило нито един наркотик, психотропно вещество, прекурсор или химикал в списъците - приложения към закона. В същото време, в другите закони и правни норми са заложили характеристики, които позволяват взаимодействие и тяхното обновяване, за да бъдат привеждани в крачка с времето и с развитието и промените в света на наркотиците. Установява се например, че някои наркотични вещества, които се споменават в изследването, не са включени в никой от списъците – приложения към

закона. Това води до изваждането им от списъка на веществата, попадащи в обхвата на криминализиране. Оттук съдебните власти се изправят пред правни проблеми, а главната прокуратура е принудена да прибегва до принципа на аналогията (з.пр.: "кияс" - принцип на аналогията, използван при решаване на религиозни казуси, за които няма конкретен прецедент в Корана или другите религиозни книги), въпреки че не е позволено. Така е, защото за безспорно отсъждане на виновност при наркопрестъпленията, е необходимо да бъде удостоверен видът на заловеното вещество, което следва да бъде сред изброените и изрично посочени в закона вещества.

7. За разлика от сравняваните международни и национални правни норми, Йеменският закон не разграничава наркотичните и психотропните вещества, а ги обобщава в един общ списък. Наред с това той смесва термините, отнасящи се за наркотиците, и особено термините, свързани с наркотичните растения и техните продукти. Също така, не следва правилна подредба на главите, в оформянето на законовите норми, както и в самите списъци, приложение към закона. В допълнение, някои законови разпоредби са изведени стилово по начин, който е твърде далеч от правилната техническа законодателна конструкция. Откриваме и няколко грешки в наименованията на наркотичните и психотропните вещества, изброени в списъците, приложения към закона. Не се съблюдава точност при оформлението им и те се повтарят в много от разпоредбите на закона.

8. За разлика от сравняваните законодателства, йеменското законодателство, от наказателна гледна точка не прави разлика между опасните наркотични и психотропни вещества и по-малко опасните такива, както и между веществата, боравенето с които е позволено, като например лечебни средства и тези, които са абсолютно забранени, например хероин. Всички вещества, като общ принцип са изравнени по отношение на законовите последствия, произтичащи от действията с тях, независимо от опасността, която може да представлява съответното вещество. Възникват множество проблеми при практическото прилагане на закона пред съдебните инстанции, както и несходства в становищата на съда. Например някои съдебни решения противоречат на законовите разпоредби, с мнение на съдебните инстанции е, че е грешно от правна гледна точка всички вещества, включени в списък № 1 да се считат за опасни, с произтичащи

еднакви наказателни последиствия, и особено – медицинските средства. В същото време, други съдебни решения следват разпоредбите на закона, където съдебната инстанция е приела, че е длъжна да прилага законовите разпоредби във вида в който са, без право на преценка. Конкретното становище на съдебните власти кара изпълнителната власт, в лицето на министъра на здравеопазването и министъра на земеделието да се намесят, като издадат постановление за редакция на позицията на едно от наркотичните вещества, премествайки го от един списък в друг. Това води до ситуацията, едно от апелативните съдилища да издаде присъда по дело, с която редуцира присъдата от двадесет и пет години лишаване от свобода, определена от едно от първоинстанционните съдилища до 1 година лишаване от свобода.

9. Йеменският законодател, за разлика от другите сравнявани международни и национални правни норми, е оставил правомощията за определяне на веществата, които спадат към наркотиците и психотропните субстанции, както и за коригиране на съответните списъци, приложени към закона, в ръцете на министъра на земеделието. Той може да ги определя както пожелае и да ги променя само със свое решение, без участие на законодателната власт, която именно е властта, оправомощена от конституцията на законотворчество. Предоставянето на изпълнителската власт на правото да криминализира и да определя наказания противоречи на принципа на разделение на властите, особено при наличието на специализирана законодателна власт, конституционно оправомощена да създава общите правни норми и частните наказателни закони. Повечето от веществата, включени в списъка - приложение към закона, са лечебни средства. По тази причина, сравняваните наказателни закони дават правото на изменения в списъците на министъра на здравеопазването, а не на земеделието, както е в случая с йеменския закон.

10. Йеменското законодателство, за разлика от някои от другите сравнявани законодателства, например американското, германското и българското, не взема под внимание количеството заловено наркотично вещество, или количеството на активната съставка в него, като критерий при определяне на наказанието. За него е без значение дали в случая става дума за боравене или притежаване на големи количества, или на малки. Становището на йеменския законодател принуждава съдебните власти да вземат различни решения в едно или друго дело. Някои съдии се съобразяват с

количеството вещество, когато определят присъдата, а други не приемат критерия. Настоящото изследване представя някои съдебни решения, потвърждаващи посоченото противоречие в съдебната практика на Република Йемен.

11. Йеменският законодател ограничава действията незаконна търговия и употреба на наркотични вещества, независимо от тяхното многообразие.

12. Йеменското законодателство, както и повечето други арабски законодателства, не дефинира значението на деянието "доставяне" на наркотични вещества, с оглед на това дали престъпното намерение се отнася до разпространение или склоняване към употреба на наркотици в рамките на страната, пренасяне в друг район на страната, или влизане в страната само за транзит. Според египетското законодателство е необходимо да се удостовери действието "доставяне", за което се изисква наличие на някои условия, сред които и следното: намерението за вноса е с цел да се осигури наркотик, който да бъде пуснат в обръщение сред хората в страната. Законодателят на ОАЕ разграничава действията "доставяне", "внос" и "пренасяне", като условие за осъществяване на деянието "доставяне" е на територията на страната да бъде донесено дадено количество наркотик от чужбина, като не е необходимо то да бъде пуснато в обръщение в страната, или да е внесено в нея. Условие за деянието "внос" е, наркотикът да е внесен на територията на страната, а деянието "пренасяне" се определя като пренасяне на наркотици от едно място на друго на територията на страната, или посредством транзит. Заслужава да се спомене, че йеменското и египетското законодателства, за разлика от сравняваните международни и арабски закони, използват думата "доставяне" в правните разпоредби, вместо думата "внос". По пътя на изследването се показва, че думата "внос" е по-правилна за употреба в законодателството, отнасящо се до наркотиците.

13. Наказателната политика, свързана с борбата с наркотиците, възприета от йеменския законодател, е насочена към засилване на наказанията за наркопрестъпления, посредством приемане на смъртното наказание като единствено и задължително за повечето престъпления, или чрез превръщането му в алтернативно наказание на наказанието лишаване от свобода за 25 години, или с въвеждането му като допълнително наказание към наказанията "конфискация" и "закриване на

търговски обект".

14. Йеменският законодател не криминализира създаването на престъпна група за незаконна търговия с наркотици, в отличие от сравняваните международни и национални законодателства, в т.ч. и законодателството на Република България, въпреки че определената престъпна дейност има международен характер. Тези законодателства разглеждат дейността от гледна точка на формиране на международна престъпна група за незаконна търговия с наркотици. Поради което, те отчитат преместване на центъра на тежестта на престъпленията от обстоятелството на индивидуалното деяние към обстоятелството на престъпните организации, с разклонения в повечето части на света. Тези законодателства превръщат факта в утежняващо обстоятелство при наказанието, наред с други утежняващи фактори. Йеменският законодател, за разлика от египетския и кувейтския, в своята наказателна политика не прилага утежняване на наказанието според дали предмета на криминализиране е хероин или кокаин, или дали е налице ситуация на възползване от събитията в търговията с наркотици, или нарушителят се е възползвал от дадените му правомощия, или дали престъплението е извършено в учебно заведение, или при други обстоятелства.

15. За разлика от сравняваните закони, йеменският законодател не определя наказанието глоба наред с другите наказателни мерки, налагани за престъпления, свързани с незаконна търговия с наркотици, макар че наказанието е справедливо, с оглед обстоятелството, че главната цел на търговеца на наркотици е незаконното извличане на облага.

16. Йеменският законодател въвежда специална разпоредба относно наказанията за престъпленията "незаконна търговия с наркотици и психотропни вещества", в която се казва: "ограничаване на правото на преценка на съдията по отношение на наказанието", при все че тази разпоредба е трудна или е невъзможна за прилагане в процеса на работа на правораздаването. Йеменският законодател е пренесъл буквално текстове от египетския закон, който възприема принципа "разнообразие в наказанията, свързани с лишаване от свобода". Така той е решил, че наложено наказание за престъпление може да бъде заменено само чрез налагане на следващото поред

наказание, но тази разпоредба е неприложима в йеменското наказателно право.

17. За разлика от сравняваните законодателства, йеменското законодателство не включва някои конкретни разпоредби, свързани с дела за наркотици, излизащи извън обсега на общите правила на Наказателния кодекс, например: липса на давност в наказателното производство и на наложеното наказание, отказ за освобождаване под гаранция, или недопустимост на условна присъда (*з.пр.: буквално "недопустимост на разрешение за спиране на изпълнението на присъдата"*).

18. Стремешът на Йеменския законодател и неговият план за увеличаване на смъртните присъди, като единствено наказание за повечето наркопрестъпления, имайки предвид ограниченото право на преценка от страна на съда, противоречат на целите на наказанието в съвременните развити общества. Оттук произтичат затруднения в определянето на наказанието от страна на съда, както поради неговата суровост, така и поради липсата на възможност за справедливо отсъждане на базата на събраните доказателства. По тази причина стриктното прилагане на наказанието, в много от случаите не постига желаната цел. Броят на делата за наркотици продължава да нараства, нарастват и количествата наркотици, задържани годишно. Кое то изисква да се търсят и други средства, различни от смъртно наказание.

19. Йеменският законодател е приел конкретни законови разпоредби, свързани с нефизическите наказания, налагани при някои наркопрестъпления. Разпоредбите включват: задължително незабавно изпълнение на наказания, разрешение за публикуване на присъдата. Факт, че законодателят е определил наказанието "публикуване на присъдата", като допълнително наказание за нефизическите, но не и за физическите престъпления. Даденото становище на йеменския законодател е странно и нередно.

20. Въпреки противоречията в наказателната политика, резултат от наказателните правни разпоредби, засягащи проблема на употребата на наркотични вещества, има съгласие, на първо място, че става дума не за проблем на наказателното право, а за социален проблем с характер на заболяване. Затова е необходимо да се разгледа характерът на човека, употребяващ наркотици и с наркотична зависимост. Той е болен човек, който трябва да бъде лекуван. Затова законовите разпоредби включват текстове

относно предаването на такива хора в специализирани болнични заведения, за определен период, докато не бъдат излекувани.

21. Йеменският законодател не залага в правните разпоредби дефиниция относно приемането на наркотици, личната употреба и зависимостта към тях, въпреки че е важно тези три акта да бъдат разграничавани с оглед на тяхната същност, за да се ограничат възможностите за вземане на решения които носят вреда, или са погрешни. Терминът "прием (на наркотици)" не е синоним на "лична употреба". Първото действие се осъществява единствено чрез въвеждане на наркотично вещество в човешкото тяло. Вторият термин има по-широко значение, където притежаването на наркотици с цел употреба не е задължително условие, а например употреба с цел провеждане на научни изследвания в областта на медицината. За да забрани напълно всякакъв незаконен контакт с наркотични вещества, йеменският законодател въвежда допълнителна фраза, освен умишъл за незаконна търговия (з.пр.: трафик), прием и лична употреба, с която криминализира контакта с наркотични вещества и за други цели, съгласно член 39 от Закона.

22. Йеменското законодателство , не криминализира по никакъв начин действието "склоняване на друго лице към употреба на наркотици", независимо дали то е извършено чрез принуда, измама, или склоняване. Това е по-сериозно провинение от деянието "предоставяне на наркотици", защото за осъществяване на престъплението се изисква използване на наркотици от друго лице.

23. Йеменският законодател е допуснал противоречие в своята наказателна политика спрямо наркопрестъпленията, което се вижда в Закона за борба с наркотиците, с налагането на по-строги наказания за деянията "предоставяне на наркотици" или "улесняване на употребата на наркотици", независимо дали деянията са извършени срещу заплащане или без заплащане, а именно смъртна присъда или лишаване от свобода за 25 години. Междувременно Закон № 45 за 2002 г. за правата на детето, облекчава присъдата за извършване на деянията склоняване или подстрекателство към употреба на наркотици, или незаконна търговия, ако деянията са извършени спрямо деца, а наказанието е не по-малко от пет и не повече от осем години лишаване от свобода. С това йеменският законодател е сметнал, че деянията "склоняване " и

"подстрекателство" към незаконна търговия, или към употреба на наркотици са по-малко тежки от подобните деяния, засегнали възрастни хора. В становище няма логика и то е действително странно.

24. Йеменското законодателство, също както и някои други наказателни закони, например египетския и кувейтския, освобождава от наказателна отговорност някои лица, намиращи се на мястото, подготвено или създадено за употреба на наркотици, като: съпруга, родители, деца или братя и сестри на лицето, подготвило или създадо мястото. Той обаче създава противоречие, пропускайки да добави текст за други лица, намиращи се на мястото, подготвено или създадено за употреба на наркотици, като децата на братята и сестрите, преките роднини на другия съпруг и други, когато пребиваването им на мястото е по законна причина. Законодателят също така, е пропуснал текст за освобождаване от наказателно преследване на близките, по възходяща, низходяща и странична линия, братя и сестри, съпруг/съпруга на лицето, употребяващо наркотици, намиращо се на подготвеното място.

IV. Справка за по-съществените научните приноси в дисертационния труд

1. Един от основните обекти на научното изследване е йеменският Закон за борба с незаконната търговия и използване на наркотици и психотропни вещества № 3/1993 г., който произтича от традиционните закони, приети във времена, когато Йемен още не познава сегашното гражданско развитие. В дисертационния труд е направен фундаменталния извод, че този закон няма опция за интерактивност и постоянно обновяване, която да му позволи да следва развитието на обществените отношения в Република Йемен и развитието на наркотрафика в глобален аспект. При задълбочен анализ неизбежно се установяват големи пропуски и празнини в йеменското законодателство, включително и по отношение на степента, в която са въведени международните правни норми. Настоящото развитие на наказателното законодателство, в частност през последните десет години, въведе в сферата на

наказателната политика, много понятия, свързани с противодействието на разпространението на наркотици. Целта на тази политика бе да напътства законодателя за регулярно и постоянно развитие на правните норми, с което той да осъществява ефективна закрила от вредите на наркотиците върху обществото.

2. Възприемайки същностната част от международните конвенции, йменското законодателство е насочено към противодействие на незаконното използване на наркотици и психотропни вещества и да се ограничи тяхната употреба единствено до използване за медицински и научни цели. Проучването показва влиянието, което са оказали разпоредбите на международните и арабските конвенции върху йменското законодателство за противодействие на наркотиците. Всички законодателства се базират на правния принцип "Няма престъпление или наказание, освен определеното по закон", което е стимул за законодателя да приеме дефиниция на наркопрестъпленията, превръщайки международните конвенции в източник с първостепенно значение за различните арабски и чуждестранни законодателства, наред с другите източници на наказателното право.

3. В научното изследване много подробно са разгледани множеството дефиниции за наркотиците и психотропните вещества и техният анализ в правната наука. Изводът, до който се достига е, че е трудно да се даде съгласувано общо определение, което да ги отличава едно от друго. Поради тази причина повечето закони избягват да формулират дефиниция за наркотиците и психотропните вещества, а вместо това се ограничават с извеждането им в списък – приложение към закона, което съдържа веществата, представляващи наркотични и психотропни вещества. Недостатъкът, който е налице в законите, следващи принципа на списъците-приложения е, че наркотиците и психотропните вещества, които се появяват в бъдеще, също трябва да бъдат включвани в тези списъци. Споменатите закони се опитват да преодолеят недостатъка, чрез посочване на определен министър, в най-честия случай министъра на здравеопазването, който получава правомощия да въвежда изменения при необходимост.

4. На критика е подложено законовото положение, съгласно което, (за разлика от другите сравнявани международни и национални правни норми) са предоставени правомощия за определяне на веществата, които спадат към наркотиците и

психотропните субстанции, както и за коригиране на съответните списъци, приложени към закона, на министъра на земеделието. Той може да ги определя, както пожелае и да ги променя само със свое решение, без участие на законодателната власт, която именно е властта, оправомощена от конституцията на законотворчество. Предоставянето на изпълнителната власт на правото да криминализира и да определя наказания противоречи на принципа на разделение на властите, особено при наличието на специализирана законодателна власт, конституционно оправомощена да създава общите правни норми и частните наказателни закони. Повечето от веществата, включени в списъка – приложенияя към закона, са лечебни средства. По тази причина, сравняваните наказателни закони дават правото на изменения в списъците на министъра на здравеопазването, а не на земеделието, както е в случая с йеменския закон.

5. За разлика от сравняваните законодателства, йеменското законодателство, от наказателна гледна точка не прави разлика между опасните наркотични и психотропни вещества и по-малко опасните такива, както и между веществата, боравенето с които е позволено, като например лечебни средства и тези, които са абсолютно забранени. Всички вещества са изравнени по отношение на законовите последствия, произтичащи от действията с тях, независимо от опасността, която може да представлява съответното вещество. Този подход на йеменския законодател също се определя от дисертанта като не достатъчно справедлив. Наред с това възникват и несходства и противоречия в съдебната практика относно прилагането на тези разпоредби. Например някои съдебни решения противоречат на законовите норми, като становището на съдебните инстанции е, че е грешно от правна гледна точка всички вещества, включени в списък № 1 да се считат за опасни, с произтичащи еднакви наказателни последствия, и особено – медицинските средства. В същото време, други съдебни решения следват разпоредбите на закона, където съдебната инстанция е приела, че е длъжна да прилага законовите разпоредби във вида в който са, без право на преценка. Тези противоречиви становища на съдебните власти са причина изпълнителната власт, в лицето на министъра на здравеопазването и министъра на земеделието да се намесят, като издадат постановление за редакция на позицията на едно от наркотичните вещества, премествайки го от един списък в друг.

6. В дисертационния труд е анализиран и подложен на критика и пропуски на Йеменския законодател да криминализира образуването на престъпна група за незаконна търговия с наркотици, в отличие от сравняваните международни и национални законодателства, в т.ч. и законодателството на Република България. Тези законодателства предвиждат наказателно отговорност за структури на международната организираната престъпност, които извършват незаконна търговия с наркотични и психотропни вещества. Установените международни стандарти задължават държавите да криминализират създаването и участието в структури на организираната престъпност, независимо от това дали същите са пристъпили или не са пристъпили към осъществяване на целта за извършване на престъпления, в т.ч. и такива, свързани с наркотици.

7. В дисертационния труд се разглежда и обстоятелството, че йеменското законодателство не криминализира като самостоятелно престъпление „склоняване на друго лице към употреба на наркотици“. Но това деяние е с не по-малка степен на обществена опасност от деянието „предоставяне на наркотици“.

8. В дисертационния труд е разгледан и въпроса, затова че в йеменското законодателство не се дефинира значението на деянието "доставяне" на наркотични вещества, с оглед на това дали престъпното намерение се отнася до разпространение или склоняване към употреба на наркотици в рамките на страната, пренасяне в друг район на страната, или влизане в страната само за транзит. Тази диференциация е налице в законодателствата на други държави. Така, според египетското законодателство е необходимо да се удостовери действието "доставяне", за което се изисква наличие на някои условия, сред които и следното: намерението за вноса е с цел да се осигури наркотик, който да бъде пуснат в обръщение сред хората в страната. Законодателят на ОАЕ разграничава действията "доставяне", "внос" и "пренасяне", като условие за осъществяване на деянието "доставяне" е на територията на страната да бъде донесено дадено количество наркотик от чужбина. Йеменското и египетското законодателства, за разлика от сравняваните международни и арабски закони, използват думата "доставяне" в правните разпоредби, вместо думата "внос". По пътя на изследването се показва, че думата "внос" е по-правилна за употреба в законодателството, отнасящо се до наркотиците.

9. Йеменското законодателство, за разлика от някои от другите сравнявани законодателства, например американското, германското и българското, не взема под внимание количеството заловено наркотично вещество, или количеството на активната съставка в него, като критерий при определяне на наказанието. Това положение води до противоречия в съдебната практика. Някои съдии се съобразяват с количеството вещество, когато определят присъдата, а други не приемат критерия. Настоящото изследване представя някои съдебни решения, потвърждаващи посоченото противоречие в съдебната практика на Република Йемен.

10. Стремешът на йеменския законодател и неговата политика за увеличаване на смъртните присъди, като единствено средство за овладяване на повечето наркопрестъпления, също са подложени на сериозна критика в дисертационното изследване. От тези законодателни положения произтичат затруднения в определянето на наказанието от страна на съда, както поради неговата суровост, така и поради липсата на възможност за справедливо отсъждане на базата на събраните доказателства. По тази причина стриктното прилагане на наказанието, в много от случаите не постига желаната цел. Това изисква да се търсят други наказателни средства, различни от смъртното наказание.

11. От друга страна, йеменският законодател е допуснал противоречие в своята наказателна политика спрямо наркопрестъпленията, което се вижда в Закона за борба с наркотиците, с налагането на по-строги наказания за деянията "предоставяне на наркотици" или "улесняване на употребата на наркотици", независимо дали деянията са извършени срещу заплащане или без заплащане, а именно смъртна присъда или лишаване от свобода за 25 години. Междувременно Закон № 45 за 2002 г. за правата на детето, облекчава присъдата за извършване на деянията склоняване или подстрекателство към употреба на наркотици, или незаконна търговия, ако деянията са извършени спрямо деца, а наказанието е не по-малко от пет и не повече от осем години лишаване от свобода. С това йеменският законодател е сметнал, че деянията "склоняване " и "подстрекателство" към незаконна търговия, или към употреба на наркотици са по-малко тежки от подобните деяния, засегнали възрастни хора.

